

20.5.2026

Eduskunnan perustuslakivaliokunta

Lausuntopyyntö asiassa HE 53/2026 vp

Tietosuojavaltuutetun asiantuntijalausunto asiassa HE 53/2026 vp hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi automaattisesta tietojen hausta ja tietojenvaihdosta eurooppalaisessa poliisiyhteistyössä sekä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on pyytänyt tietosuojavaltuutetun toimiston asiantuntijaa kuultavaksi ja kirjallista asiantuntijalausuntoa otsikon asiassa.

Hallituksen esityksen tavoitteena on antaa automaattista tietojen hakua ja tietojenvaihtoa poliisiyhteistyössä koskevaa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta eli niin kutsuttua Prüm II -asetusta koskevat täydentävät säännökset poliisirekisteritietojenvaihdosta sekä tietojen käytöstä kadonneiden henkilöiden ja tunnistamattomien vainajien tunnistamiseksi. Lisäksi esityksessä ehdotetaan tehtäväksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettuun lakiin Prüm II-asetuksesta aiheutuvat tekniset muutokset.

Tietosuojavaltuutettua on kuultu esitystä valmisteltaessa. Tietosuojavaltuutettu on esitysluonnoksesta antamassaan lausunnossa (30.12.2025) todennut, että siinä valittu rekisteripohjainen sääntely eroaa poliisirekistereihin sovellettavasta kansallisesta lainsäädännöstä, joissa on omaksuttu käsittelytarkoituksiin perustuva sääntely. Lisäksi tietosuojavaltuutettu on kiinnittänyt huomiota siihen, että esitysluonnoksen tarkkaraajaisuuteen ja täsmällisyyteen olisi syytä kiinnittää huomiota niin säännösten muotoilun kuin säännösten perustelujen osalta. Annettu lausuntopalaute on jossakin määrin otettu huomioon säännöksen jatkovalmistelussa.

Rekisterin määritelmä

Tietosuojavaltuutettu toteaa, että ensimmäisen lakiehdotuksen 3 §:ssä käytetään edelleen käsitettä rekisteri, jota ei ole määritelty säännöstänsalla tai säännöskohtaisissa yksityiskohtaisissa perusteluissa. Esitetty kansallinen määritelmä eroaa osin Prüm II -asetuksen 4 artiklan 21 kohdan määritelmästä, jossa käytetään rekisteri-termin sijasta termiä tietokanta. Tietokanta-termi on käytössä myös lakiehdotuksen 4 §:ssä.

Henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa (616/2019) annetussa laissa, jäljempänä poliisin henkilötietolaki, henkilötietojen käsittelystä Tullissa

annetussa laissa (650/2019), jäljempänä Tullin henkilötietolaki, ja henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (639/2019), jäljempänä Rajavartiolaitoksen henkilötietolaki, ei lähtökohtaisesti säädetä, että edellä mainituilla viranomaisilla olisi nimettyjä rekistereitä. Myöskään julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettu laki (906/2019), jäljempänä tiedonhallintalaki, ei velvoita viranomaisia perustamaan tai ylläpitämään rekistereitä. Yleisen tietosuojasetuksen (EU) 2016/679 4 artiklan määritelmäsäännöksessä rekisteri on tietosuojaoikeudellisena käsitteenä määritelty miksi tahansa jäsenneiltyä henkilötietoja sisältäväksi tietojoukoksi, josta tiedot ovat saatavilla tietyin perustein, oli tietojoukko sitten keskitetty, hajautettu tai toiminnallisista tai maantieteellisistä perustein jaettu.

Tietosuojavaltuutetun näkemyksen mukaan ensimmäisen lakiehdotuksen 3 §:ssä käytetty rekisteri-termi jää tulkinnanvaraiseksi ja sisällöltään jäsentymättömäksi. Tietosuojavaltuutettu esittää, että ensimmäisen lakiehdotuksen 3 §:ssä käytettäisiin termin rekisteri sijasta esimerkiksi tiedonhallintalain mukaista termiä tietojoukko tai kansallinen määritelmä korvattaisiin suoralla viittauksella Prüm II -asetuksen määritelmäsäännökseen.

Poliisirekisterihakemistojen laatiminen

Ensimmäisen lakiehdotuksen 3 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että poliisiasian tietojärjestelmä olisi tällä hetkellä lainkohdassa tarkoitettu rekisteri. Tietosuojavaltuutetun käsityksen mukaan poliisissa on myös muita tietojoukkoja, jotka sisältyisivät esitettyyn poliisirekisterin määritelmään. Poliisin asiakirjajulkisuuskuvaus (POL-2021-75366, 30.06.2021) rikosten ennalta estämiseen ja paljastamiseen käytettäväksi tietojoukoiksi mainitaan esimerkiksi Poliisin tiedustelujärjestelmä POTI ja matkustajatietorekisteri. Nyt säännöksen ja sen esitöiden perusteella jää epäselväksi, miksi näitä muita lain poliisirekisterin määritelmään sopivia tietojoukkoja ei ole käsitelty lain esitöissä.

Tietosuojavaltuutettu katsoo, että ensimmäisen lakiehdotuksen 3 ja 4 § mahdollistaisivat verraten laajojen poliisirekisterihakemistojen laatimisen, jota rajoitettaisiin lähinnä poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen oma harkinta. Esimerkiksi poliisi voisi muodostaa poliisirekisterihakemistoja laajasti niistä tiedoista, joita se käsittelee henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 5, 7 ja 8 §:ssä tarkoitetussa ensisijaisessa käsittelytarkoituksessa sekä eräissä 13 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa toissijaisissa käsittelytarkoituksissa.

Lisäksi tietosuojavaltuutetun näkemyksen mukaan olisi perusteltua arvioida nykyistä laajemmin sitä, mitkä kaikki poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen tietojärjestelmät ja tietojoukot kuuluisivat poliisirekisterin määritelmään. Lisäksi olisi syytä arvioida sitä, onko näin laajan harkintavallan antaminen tarkoituksenmukaista ja täyttääkö se perustuslain asettamat selkeyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset.

Tarkastusoikeuden käyttäminen Prüm II -asetukseen perustuvan henkilötietojen käsittelyn osalta

Toisessa lakiehdotuksessa esitetään muutettavaksi poliisin henkilötietolain 44 §:ää siten, että siinä säädettäisiin rekisteröidyn tarkastusoikeuden toteuttamisesta Prüm II -asetukseen perustuvan henkilötietojen käsittelyn osalta. Käytännössä kyse olisi pienestä täsmennyksestä, jossa viittaus Prümin sopimukseen ja Prüm-päätökseen muutettaisiin viittaukseksi Prüm II -asetukseen. Säännös on alun perin säädetty jo kuuttuun henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (761/2003) 41 a §:ään vuonna 2007 (ks. HE 243/2006 vp). Säännöstä ja sen tarvetta ei ole tämän jälkeen kovinkaan selkeästi perusteltu myöhemmissä hallituksen esityksissä. Vastaavaa säännöstä ei sisälly Tullin tai Rajavartiolaitoksen henkilötietolakeihin.

Poliisin henkilötietolain 41 §:ssä säädetään rekisteröidyn tarkastusoikeuden toteuttamisesta kaikkeen lain soveltamisalalla suoritettavaan henkilötietojen käsittelyyn liittyen. Tarkastusoikeuden rajoituksista on säädetty lain 42 §:ssä. Lisäksi rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajoituksista on säädetty yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalalla sen 15 artiklan 4 kohdassa ja tietosuojalain (1050/2018) 33 ja 34 §:ssä sekä rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalalla sen 24 ja 28 §:ssä. Tarkastusoikeuden käyttämisestä tietosuojavaltuutetun välityksellä (ns. välillinen tarkastusoikeus) on säädetty yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalalla tietosuojalain 34 §:ssä ja rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalalla sen 29 §:ssä ja poliisin henkilötietolain 42 §:ssä.

Esityksessä ei ole esitetty perusteluja sille, miksi Prüm II -asetukseen perustuvan henkilötietojen käsittelyn osalta olisi jatkossakin tarpeen säätää erikseen tarkastusoikeuden toteuttamisesta, sen rajoittamisesta ja välillisen tarkastusoikeuden käyttämisestä – varsinkaan, kun lain perusteluista ei käy ilmi sitä, mitä erillisellä säännöksellä tavoitellaan ja kun erillinen säännös ei välttämättä juurikaan muuta oikeustilaa siitä, mitä se olisi ilman kyseistä säännöstä.

Toisen lakiehdotuksen esitetty 44 § muodostuisi jossakin määrin ongelmalliseksi myös siksi, että ensimmäisen lakiehdotuksen mukaan Prüm II -asetuksen osalta toimivaltaisia viranomaisia olisivat poliisin lisäksi Tulli ja Rajavartiolaitos, mutta näitä koskeviin henkilötietolakeihin ei esitetä vastaavaa erillistä säännöstä. Tämäkin on omiaan herättämään kysymyksen siitä, onko poliisin henkilötietolain 44 §:lle olemassa jokin perusteltu tarve.

Tietosuojavaltuutettu toteaa, että olisi vielä paikallaan arvioida sitä, onko perusteltua, että poliisin ja muita toimivaltaisten viranomaisten tarkastusoikeuden käyttämisestä säädettäisiin eri tavalla. Ratkaisuna tähän voisi olla esimerkiksi sen arviointi, olisiko poliisin henkilötietolain esitetty 44 § syytä kumota yhdessä henkilötietolain muiden tässä kumottavaksi ehdotettavien säännösten kanssa.

Allekirjoitus

Anu Talus
Tietosuojavaltuutettu

Sami Piispanen
Ylitarkastaja, ryhmäpäällikkö

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi tarkistaa tarvittaessa tietosuojavaltuutetun toimiston kirjaamosta.

Yhteystiedot

Tietosuojavaltuutetun toimisto
Sähköposti: tietosuoja@om.fi
Postiosoite: PL 800, 00531 Helsinki
Puhelinvaihte: 029 566 6700
Verkkosivut: tietosuoja.fi

